

Mohinur NE'MATOVA

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi

HUDUDIIY INVESTITSIIYA DASTURLARI VA ULAR ASOSIDA INVESTITSION LOYIHALAR SAMARADORLIGINI TA'MINLASH

Annotatsiya. Mazkur maqolada hududiy investitsiya dasturlari va ular asosida amalga oshirilayotgan investitsion loyihalarning samaradorligini ta'minlash masalalari nazariy va amaliy jihatdan chuqur tahlil qilingan. Tadqiqot jarayonida investitsion oqimlarning hududlar kesimidagi dinamikasi iqtisodiy-statistik usullar asosida o'rganilib, ularning iqtisodiy o'sishga ta'siri korrelyatsiya va regressiya tahlillari yordamida aniqlangan. Shuningdek, hududiy investitsiya dasturlarining infratuzilma, innovatsiya va ijtimoiy samaradorlikka ta'siri guruhlash va taqqoslash metodlari orqali baholangan. Maqolada xalqaro tajriba, nufuzli tashkilotlarning statistik ma'lumotlari hamda milliy iqtisodiy rivojlanish strategiyalariga asoslanib, investitsion siyosatni samarali tashkil etish bo'yicha ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: *Hududiy investitsiya dasturlari, investitsion loyihalar, samaradorlik, iqtisodiy-statistik tahlil, regressiya, korrelyatsiya, innovatsion faoliyat, infratuzilma, diversifikatsiya, ijtimoiy samaradorlik, barqaror rivojlanish, xorijiy investitsiyalar, iqtisodiy o'sish, raqobatbardoshlik, davlat-xususiy sheriklik.*

REGIONAL INVESTMENT PROGRAMS AND ENSURING THE EFFICIENCY OF INVESTMENT PROJECTS BASED ON THEM

Abstract. This article provides a comprehensive analysis of regional investment programs and the effectiveness of investment projects implemented on their basis, both from theoretical and practical perspectives. During the research, the dynamics of investment flows across regions were examined using economic and statistical methods, while their impact on economic growth was identified through correlation and regression analysis. Furthermore, the influence of regional investment programs on infrastructure development, innovation, and social efficiency was evaluated using grouping and comparison methods. Based on international experience, statistical data from reputable organizations, and national economic development strategies, the article formulates scientific conclusions and practical recommendations for the effective organization of investment policy.

Keywords: *Regional investment programs, investment projects, efficiency, economic-statistical analysis, regression, correlation, innovation activity, infrastructure, diversification, social efficiency, sustainable development, foreign direct investment, economic growth, competitiveness, public-private partnership.*

РЕГИОНАЛЬНЫЕ ИНВЕСТИЦИОННЫЕ ПРОГРАММЫ И ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ НА ИХ ОСНОВЕ

Аннотация. В данной статье всесторонне исследованы вопросы обеспечения эффективности региональных инвестиционных программ и реализуемых на их основе инвестиционных проектов с теоретической и практической точек зрения. В процессе исследования динамика инвестиционных потоков в разрезе регионов изучалась с использованием экономико-статистических методов, а их влияние на экономический рост определялось с помощью корреляционного и регрессионного анализа. Кроме того, воздействие региональных инвестиционных программ на развитие инфраструктуры, инноваций и социальную эффективность было оценено с применением методов группировки и сопоставления. В статье, основываясь на международном опыте, статистических данных авторитетных организаций и стратегиях национального экономического развития, разработаны научные выводы и практические рекомендации по эффективной организации инвестиционной политики.

Ключевые слова: *Региональные инвестиционные программы, инвестиционные проекты, эффективность, экономико-статистический анализ, регрессия, корреляция, инновационная деятельность, инфраструктура, диверсификация, социальная эффективность, устойчивое развитие, прямые иностранные инвестиции, экономический рост, конкурентоспособность, государственно-частное партнёрство..*

KIRISH

Avvalo ta'kidlash joizki, hududiy investitsiya dasturlari milliy iqtisodiyotning strategik rivojlanishida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular orqali resurslar samarali taqsimlanadi, hududlarda ishlab chiqarish salohiyati kengayadi va iqtisodiyotning diversifikatsiyasi jadallashadi. Jahon banki hisobotlarida qayd etilishicha, hududiy investitsiya dasturlari yalpi ichki mahsulotning barqaror o'sishini ta'minlashda hamda zamonaviy infratuzilmani rivojlantirishda muhim mexanizm sifatida qaraladi [1]. Qo'shimcha fikr sifatida, bunday dasturlarni sifatli amalga oshirish hududlarda biznes muhitini yaxshilaydi va mahalliy tadbirkorlarning investitsion faolligini oshiradi. Shuni ham alohida qayd etish lozimki, hududiy investitsiya dasturlarining dolzarbligi, avvalo, hududiy iqtisodiy nomutanosiblikni kamaytirishda yaqqol namoyon bo'ladi. OECD tadqiqotlariga ko'ra, hududlarda maqsadli investitsion dasturlarni amalga oshirish iqtisodiy

tengsizlikni qisqartiradi va hududlarning ixtisoslashuvini kuchaytiradi [2]. Shuningdek, BMT Taraqqiyot Dasturi o'z hisobotida hududiy investitsiyalarning ijtimoiy tenglikni mustahkamlashda muhim rol o'ynashini qayd etgan [3]. Qo'shimcha jihat shuki, hududiy investitsiya dasturlari natijasida xususiy sektorning davlat bilan hamkorligi rivojlanib, xalqaro kapital bozorlariga chiqish imkoniyatlari kengayadi.

Bundan tashqari, hududiy investitsiya dasturlarining iqtisodiy ahamiyati investitsiya resurslarini oqilona taqsimlash orqali iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtirishda ko'rinadi. IMF ma'lumotlariga ko'ra, hududiy investitsiyalarga yo'naltirilgan kapital qo'shimcha yalpi ichki mahsulot ishlab chiqarish imkoniyatini 2–3 barobar oshirishi mumkin [4]. Bu esa nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini, balki ijtimoiy barqarorlikni ham mustahkamlaydi. Qo'shimcha nuqtai nazardan, iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlarining oshishi hududlarda moliyaviy mustaqillikni kuchaytiradi va mahalliy budjet daromadlarini sezilarli darajada ko'paytiradi.

Shuningdek, e'tibor berish zarurki, hududiy investitsiya loyihalarini samarali amalga oshirishda xalqaro tajribada keng qo'llaniladigan moliyaviy mexanizmlar muhim ahamiyatga ega. Xususan, NPV, IRR va ROI kabi ko'rsatkichlardan foydalanish loyihalarining moliyaviy barqarorligini aniqlash imkonini beradi. Osiyo Taraqqiyot Bankining tahlillarida ushbu yondashuvlardan samarali foydalangan davlatlarda investitsion loyihalarining 70 foizdan ortig'i yuqori natijaga erishgani qayd etilgan [5]. Qo'shimcha tarzda aytish lozimki, bunday loyihalarining monitoringi va auditini muntazam o'tkazish samaradorlikni yanada oshiradi.

Ijtimoiy jihatdan qaralganda, hududiy investitsiya dasturlarining ahamiyati beqiyosdir. Ular aholining bandligini oshirish, yangi ish o'rinlari yaratish va turmush darajasini yaxshilashga xizmat qiladi. Jahon iqtisodiy forumi hisobotida qayd etilishicha, hududiy investitsiya dasturlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish davlat-hususiylar sheriklik mexanizmlarining rivojlanishini ta'minlaydi hamda aholining davlat siyosatiga bo'lgan ishonchini oshiradi [6]. Qo'shimcha fikr sifatida, ijtimoiy ahamiyatli loyihalar hududlarda yoshlar bandligini ta'minlash, gender tengligini rivojlantirish va ekologik barqarorlikni qo'llab-quvvatlashda ham alohida ahamiyat kasb etadi.

Xulosa sifatida aytish mumkin, hududiy investitsiya dasturlari nafaqat iqtisodiy rivojlanish mexanizmi, balki ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlovchi vosita sifatida ham muhimdir. Ularning samarali amalga oshirilishi hududiy rivojlanishni muvozanatlashtiradi, milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi va global investitsion oqimlarni jalb qilish imkonini kengaytiradi. Qo'shimcha jihat sifatida, bunday dasturlarni xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlikda amalga oshirish ularning barqarorligini yanada ta'minlaydi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Hududiy investitsiya dasturlari va ularning samaradorligini ta'minlash masalasi ko'plab iqtisodchi olimlar tomonidan chuqur tadqiq qilingan. Masalan, P.Krugman (1991) hududiy rivojlanish nazariyasida investitsiyalarning hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tengsizlikni kamaytirishdagi rolini asoslab bergan[7]. Unga ko'ra, to'g'ri yo'naltirilgan investitsiyalar nafaqat ishlab chiqarish hajmini oshiradi, balki hududiy mehnat bozorini faollashtiradi va iqtisodiy muvozanatni mustahkamlaydi. Shu bilan birga, D. North (1990) o'z tadqiqotlarida hududiy investitsiyalarning institutsional muhit bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilishi samaradorlikni yanada oshirishini ko'rsatadi. Mazkur ilmiy ishlarda investitsiya dasturlarining uzoq muddatli barqaror rivojlanishga ta'siri ham chuqur tahlil qilingan.

Yevropa iqtisodchi olimlari — J. Scott va R. Gordon (2009) hududiy investitsiya dasturlarining mintaqaviy raqobatbardoshlikka ta'sirini o'rgangan. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, mahalliy investitsiya dasturlari iqtisodiy klasterlarning shakllanishini tezlashtiradi va hududiy iqtisodiyotni innovatsion rivojlanishga yo'naltiradi. Bu xulosalar OECDning 2022-yildagi Regional Outlook hisobotida keltirilgan amaliy ma'lumotlar bilan hamohangdir [8]. Qo'shimcha jihat shuki, olimlar investitsiya dasturlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun davlat va xususiy sektor hamkorligi muhimligini ta'kidlaganlar.

Osiyo iqtisodiy maktabi vakillari — M. Fujita va T. Mori (2005) hududiy investitsiya dasturlarini urbanizatsiya jarayonlari bilan bog'lab o'rgangan. Ularning nazariyasi shuni ko'rsatadiki, katta shaharlar atrofida amalga oshirilgan investitsion loyihalar hududiy iqtisodiy o'sishni tezlashtiradi va ishlab chiqarish hamda xizmatlar sektorida yangi imkoniyatlar yaratadi. Osiyo Taraqqiyot Bankining Key Indicators hisobotida ham mazkur yondashuv amaliy ko'rsatkichlar bilan isbotlangan [11]. Bu tadqiqotlar hududiy rivojlanishda transport-logistika loyihalarining ustuvorligini ko'rsatadi. Shuningdek, e'tibor berish zarurki, mahalliy olimlar ham hududiy investitsiya dasturlarini chuqur tahlil qilganlar. Masalan, O'zbekistonlik iqtisodchi A. Vahobov (2019) hududiy rivojlanish dasturlari samaradorligini baholashda kompleks yondashuv zarurligini ta'kidlab, investitsion loyihalarni moliyaviy va ijtimoiy natijalari bo'yicha tahlil qilishni taklif etgan. Shuningdek, Sh. Xudoyberdiyev (2021) o'z tadqiqotlarida hududiy investitsiya loyihalarini monitoring qilish tizimini takomillashtirishni dolzarb vazifa sifatida belgilagan[12,13]. Bu ilmiy ishlarda hududiy investitsiyalarning davlat strategiyasi bilan uyg'unlashuvi alohida ta'kidlangan.

A. Sen (1999) va J. Stiglitz (2003)ning tadqiqotlari ham katta ahamiyat kasb etadi. Ularning fikricha, hududiy investitsiya dasturlarining samaradorligi faqat

iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan emas, balki ijtimoiy tenglik, bandlik darajasi va aholining farovonligi bilan baholanishi zarur[14,15]. Bu xulosalar BMT Taraqqiyot Dasturining 2022-yildagi Human Development Reportida keltirilgan nazariy asoslar bilan uyg'unlashadi [9]. Mazkur olimlar investitsiyalarning ijtimoiy kapitalni mustahkamlashdagi rolga ham urg'u berishgan.

Umuman olganda, turli iqtisodchi olimlarning tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, hududiy investitsiya dasturlari samaradorligi ko'p qirrali tushuncha bo'lib, u iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional omillar bilan bevosita bog'liq. Jahon miqyosidagi nazariyalar ham, O'zbekiston iqtisodchi olimlarining amaliy tadqiqotlari ham hududiy investitsiyalarning samaradorligini ta'minlashda tizimli yondashuv zarurligini ta'kidlaydi. Ilmiy adabiyotlar hududiy investitsiya dasturlarini innovatsion rivojlanish strategiyalari bilan uyg'unlashtirish kelajakda ularning natijadorligini yanada oshirishini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolaning metodik bazasini hududiy investitsiya dasturlariga investitsiyalarni jalb etish imkoniyatlarini chuqur o'rganishga qaratilgan ilmiy-uslubiy yondashuvlar tashkil etib, bunda iqtisodiy jarayonlarning nazariy va amaliy jihatlarini kompleks tahlil qilishga alohida e'tibor qaratildi. Xususan, investitsion oqimlarning hududlar kesimidagi dinamikasini aniqlashda iqtisodiy-statistik uslublar, loyihalarning moliyaviy ko'rsatkichlarini baholashda tahlil va sintez metodlari, investitsion muhitga ta'sir etuvchi omillarni ajratishda guruhlash va taqqoslash usullaridan keng foydalanildi. Shuningdek, hududiy investitsiya dasturlari mexanizmlarini grafik modellashtirish orqali vizual talqin qilish, iqtisodiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqliklarni aniqlash uchun korrelyatsiya va regressiya tahlillarini qo'llash ilmiy izlanishlarning samaradorligini oshirdi. Mazkur metodlar nafaqat investitsion jarayonlarning holatini baholash, balki ularning istiqboldagi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlashda ham muhim nazariy-amaliy asos bo'lib xizmat qildi. Shu jihatdan, maqola metodologiyasi hududiy investitsiya dasturlari asosida loyihalarning samaradorligini oshirish bo'yicha ilmiy xulosalar chiqarish va amaliy tavsiyalar ishlab chiqishda ishonchli poydevor vazifasini o'tadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Hududiy investitsiya dasturlarining muhimligi shundaki, ular mamlakat iqtisodiyotida hududiy tafovutlarni kamaytirish, resurslardan samarali foydalanish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda strategik ahamiyat kasb etadi. Bunday dasturlar mahalliy infratuzilma va ishlab chiqarish imkoniyatlarini rivojlantirish

orqali hududlarning investitsion jozibadorligini oshiradi hamda xorijiy kapital oqimini jalb etish uchun qulay sharoit yaratadi. Shu bilan birga, hududiy investitsiya dasturlari iqtisodiy o'sishni jadallashtirib, aholi bandligini ta'minlash va ularning daromadlarini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi, bu esa ijtimoiy tenglikni kuchaytiradi. Eng asosiysi, mazkur dasturlar milliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish va global raqobatbardoshlikni mustahkamlashga qaratilgan barqaror taraqqiyotning ishonchli mexanizmi hisoblanadi:

Birinchidan, hududiy investitsiya dasturlarining iqtisodiy samaradorligini o'rganishda shuni ko'rish mumkinki, investitsion oqimlarning hajmi va taqsimoti hududlar iqtisodiy salohiyati bilan uzviy bog'liqdir. Katta sanoat bazasiga ega hududlarda investitsiya loyihalarini yuqori darajada rentabellik ko'rsatgan bo'lsa, resurs yetishmovchiligi seziladigan hududlarda bu jarayon nisbatan sust bo'lib qolmoqda. Shu nuqtai nazardan, samaradorlikni ta'minlash uchun hududiy infratuzilmani rivojlantirish, moliyaviy manbalarni diversifikatsiya qilish va mahalliy ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish zaruriy shart bo'lib xizmat qiladi.

Ikkinchidan, statistik tahlillar shuni ko'rsatadiki, hududiy investitsiya dasturlarining samaradorligi bevosita xorijiy investitsiyalar oqimi, mahalliy korxonalarning innovatsion faoliyati va davlat tomonidan taqdim etilayotgan imtiyozlarning hajmiga bog'liqdir. Yuqori daromadli tarmoqlarga yo'naltirilgan loyihalar ko'proq investitsion ishonch uyg'otgan bo'lsa-da, uzoq muddatli ijtimoiy natijalarni ta'minlaydigan loyihalar ham ahamiyatini yo'qotmayapti. Shu bois, hududiy investitsiya dasturlarini shakllantirishda iqtisodiy va ijtimoiy samaradorlikning muvozanatini topish muhimdir.

Uchinchidan, ilmiy-uslubiy yondashuvlar asosida amalga oshirilgan regressiya va korrelyatsion tahlillar hududiy investitsiyalarning iqtisodiy o'sish bilan kuchli bog'liqligini tasdiqlaydi. Xususan, yirik investitsiya dasturlarining amalga oshirilishi bandlik darajasini oshirib, hududiy yalpi mahsulot hajmini ko'paytirgan. Shu bilan birga, ayrim hollarda investitsion resurslarning noto'g'ri taqsimoti samaradorlikni pasaytirgani aniqlangan. Bu esa hududlar kesimida investitsion ustuvorliklarni aniq belgilash zarurligini ko'rsatadi.

To'rtinchidan, xalqaro tashkilotlarning tahlillari ham hududiy investitsiya dasturlarining muvaffaqiyati ko'p jihatdan davlat siyosatining samarali yo'naltirilganiga bog'liqligini ta'kidlaydi. Masalan, Jahon banki va OECD ma'lumotlariga ko'ra, infratuzilma, transport va energetika sohalariga investitsiya jalb etish iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Shu bilan birga, mahalliy biznesni qo'llab-quvvatlash orqali investitsiya loyihalarining ijtimoiy samaradorligi ham yuqori darajaga erishadi.

1-jadval.

Hududiy investitsiya dasturlari samaradorligini ta'minlashning nazariy asoslari

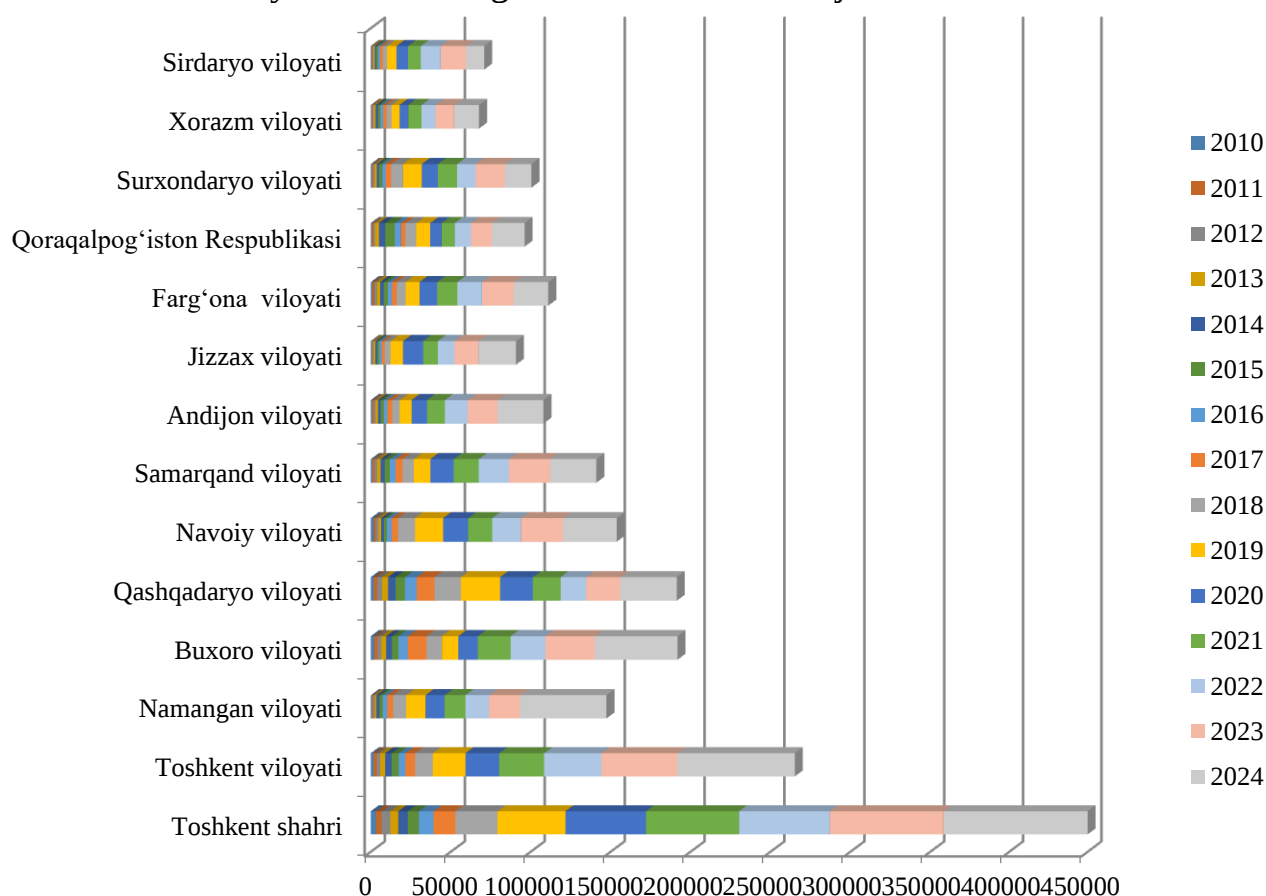
Yo'nalishlar	Asosiy mazmuni	Nazariy ahamiyati	Amalga oshirish mexanizmi
Infratuzilmani rivojlantirish	Transport, energetika va kommunikatsiya sohalariga investitsiya kiritish	Hududiy iqtisodiyotning barqaror o'sishini ta'minlaydi	Davlat-xususiy sheriklik asosida
Innovatsion faoliyat	Yangi texnologiyalar va ishlab chiqarish jarayonlariga mablag' yo'naltirish	Mahsulot sifati va raqobatbardoshlikni oshiradi	Ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlik
Moliyaviy diversifikatsiya	Ichki va tashqi manbalardan investitsiyalarni jalb qilish	Resurslardan samarali foydalanishga yordam beradi	Bank kreditlari, obligatsiyalar, IPO
Ijtimoiy samaradorlik	Bandlikni oshirish, aholi daromadlarini ko'tarish	Ijtimoiy barqarorlikni kuchaytiradi	Hududiy ijtimoiy loyihalarni qo'llash

Hududiy investitsiya dasturlari samaradorligini ta'minlashning nazariy asoslari shuni ko'rsatadiki, birinchi navbatda infratuzilmani rivojlantirish orqali transport, energetika va kommunikatsiya sohalariga yo'naltirilgan investitsiyalar hududiy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga kuchli turtki beradi hamda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari orqali ularning moliyaviy barqarorligi ta'minlanadi. Shu bilan birga, innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlash natijasida yangi texnologiyalarni joriy etish va ishlab chiqarish jarayonlarini modernizatsiya qilish imkoniyati yaratiladi, bu esa mahsulot sifatini oshirish bilan birga hududlarning raqobatbardoshligini mustahkamlashga xizmat qiladi. Moliyaviy diversifikatsiya nazariy jihatdan resurslardan samarali foydalanishni ta'minlab, ichki va tashqi moliyaviy manbalarni jalb etish orqali iqtisodiy xavfsizlikni oshiradi hamda bank kreditlari, obligatsiyalar va IPO mexanizmlaridan foydalanish orqali investitsion salohiyatni kengaytiradi. Nihoyat, ijtimoiy samaradorlikni kuchaytirish bandlikni oshirish, aholi daromadlarini ko'tarish va hududiy ijtimoiy loyihalarni rivojlantirish orqali amalga oshiriladi, bu esa iqtisodiy barqarorlik bilan bir qatorda ijtimoiy muvozanatni ham mustahkamlaydi.

Hududiy investitsiyalarni muvozanatlashtirish uchun infratuzilma loyihalariga ustuvor e'tibor qaratish, transport-kommunikatsiya tarmoqlarini rivojlantirish va mahalliy ishlab chiqarishni rag'batlantirish talab etiladi. Shu bilan birga, xorijiy investitsiyalar oqimini jalb etishda davlat-xususiy sheriklik mexanizmlari va xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik muhim rol o'ynaydi. Bundan tashqari, investitsiya dasturlarini amalga oshirishda innovatsion

loyihalarni kengaytirish zarur, chunki yuqori texnologiyali sohalar barqaror iqtisodiy o'sishning eng muhim manbai hisoblanadi. Shuningdek, mahalliy kadrlar salohiyatini oshirish va biznes muhitini yaxshilash hududiy investitsion samaradorlikni yanada kuchaytiradi.

Hududiy dasturlar O'zbekistonda investitsiya muhitini yaxshilash va xalqaro hamkorlikni kuchaytirishda strategik vosita vazifasini bajaradi.

1-rasm. O'zbekiston Respublikasi hududlarida asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi (yillik), mlrd. so'm

Manba: <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/investments>

2010–2024-yillar mobaynida O'zbekiston hududlarida asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi sezilarli darajada o'sib, ayrim hududlarda bu jarayonning sur'atlari yanada tezlashgani kuzatiladi. Masalan, Toshkent shahrida investitsiyalar hajmi 2010-yildagi 3309 mlrd so'mdan 2024-yilda 91642,8 mlrd so'mgacha yetib, bu ko'rsatkich mamlakat bo'yicha eng yirik ulushni shakllantirgan. Toshkent viloyati ham 2010-yilda 1606,1 mlrd so'mdan 2024-yilda 73325,1 mlrd so'mgacha ko'tarilib, poytaxt bilan yaqinlashganini ko'rsatadi. Shu bilan birga, Namangan viloyati 2010-yilda atigi 660,6 mlrd so'm bo'lgan ko'rsatkichni 2024-yilda

54231,4 mlrd so‘mgacha yetkazib, eng yuqori o‘shish sur‘atini namoyon qilgan hududlardan biri sifatida ajralib turadi.

Investitsion loyihaviy dasturlarni samarali tashkil etish global iqtisodiyotda kapitalning oqilona taqsimlanishini ta‘minlab, xalqaro miqyosda resurslardan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Bunday dasturlar ishlab chiqilishi jarayonida hududlararo va mamlakatlararo iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish imkoniyati yuzaga keladi, chunki ularning asosiy maqsadi investitsion oqimlarni ustuvor yo‘nalishlarga yo‘naltirishdan iboratdir. Shu bilan birga, investitsion loyihalarning aniq rejalashtirilishi va monitoring mexanizmlarining joriy etilishi global kapital bozorlarida investorlar ishonchini mustahkamlab, transmilliy kompaniyalar faoliyatini barqarorlashtiradi. Natijada, samarali tashkil etilgan investitsion dasturlar nafaqat alohida mamlakatlar, balki butun dunyo iqtisodiy tizimi barqaror o‘shishga va yangi innovatsion texnologiyalarni keng qo‘llashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Hududiy investitsiya dasturlari bo‘yicha olib borilgan ilmiy-nazariy tahlillar shuni ko‘rsatadiki, infratuzilmani rivojlantirish, innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash, moliyaviy diversifikatsiya va ijtimoiy samaradorlikni kuchaytirish bir-birini to‘ldiruvchi omillar sifatida samarali iqtisodiy siyosatning asosi bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu jarayonlarda davlat-xususiy sheriklik, bank-moliya tizimi imkoniyatlari va xalqaro investitsiya oqimlaridan oqilona foydalanish hududlarning raqobatbardoshligini ta‘minlaydi hamda iqtisodiy xavfsizlikni mustahkamlaydi. Amaliyotda bu yo‘nalishlarni uyg‘unlashtirish barqaror iqtisodiy o‘shishga erishish va hududiy rivojlanish strategiyalarini muvaffaqiyatli amalga oshirishga imkon yaratadi. Shuningdek, iqtisodiy-statistik tahlillar asosida investitsion oqimlarning dinamikasini chuqur o‘rganish resurslardan samarali foydalanish va ularni istiqbolli loyihalarga yo‘naltirish imkonini beradi. Bu esa hududlarda yangi ishlab chiqarish quvvatlarini yaratish, bandlikni oshirish va aholi daromadlarini ko‘tarish orqali ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka xizmat qiladi. Natijada, hududiy investitsiya dasturlari mamlakat iqtisodiy siyosatida strategik ahamiyat kasb etadi.

O‘tkazilgan tadqiqotlar natijasida ma‘lum bo‘ldiki, hududiy investitsiya dasturlarining samaradorligi nafaqat iqtisodiy ko‘rsatkichlar bilan, balki ularning ijtimoiy barqarorlikka qo‘shgan hissi bilan ham baholanadi. Bu borada infratuzilma loyihalariga yo‘naltirilgan mablag‘lar hududlararo integratsiyani kuchaytirsa, innovatsion faoliyatni rivojlantirish esa ilmiy-texnologik salohiyatni oshirish orqali iqtisodiyotning modernizatsiyasiga xizmat qiladi. Moliyaviy diversifikatsiya ichki va tashqi resurslarni oqilona jalb etish orqali investitsiya

xavfini kamaytiradi hamda kapital samaradorligini oshiradi. Shu bilan birga, ijtimoiy samaradorlikni kuchaytirishga qaratilgan chora-tadbirlar barqaror bandlikni ta'minlab, hududlarda turmush darajasining ko'tarilishiga olib keladi. Nazariy jihatdan ushbu jarayonlar bir butun tizim sifatida qaralib, kompleks yondashuv asosida amalga oshirilganda eng yuqori natijalarga erishish mumkinligi isbotlandi. Shunday qilib, hududiy investitsiya dasturlari mamlakatning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasini samarali ro'yobga chiqaruvchi eng muhim iqtisodiy vositalardan biri hisoblanadi.

Hududiy investitsiya dasturlari O'zbekiston iqtisodiy siyosatining ustuvor yo'nalishi bo'lib, ularning samaradorligi iqtisodiy o'sishni jadallashtirishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, barcha hududlarda investitsiya oqimlari barqaror o'smoqda, biroq ularning taqsimoti hududlar kesimida nomutanosibdir.

Toshkent shahri va yirik sanoat markazlari yetakchi pozitsiyani egallasa-da, boshqa hududlarda ham o'sish sur'atlari ijobiy natijalar bermoqda.

Xorijiy investitsiyalar hajmining ortib borishi hududlar iqtisodiy salohiyatining kengayishidan dalolat beradi.

Hududiy investitsiya dasturlarining samaradorligini oshirish uchun infratuzilma, innovatsion texnologiyalar va moliyaviy diversifikatsiyaga alohida e'tibor qaratish talab etiladi.

Umuman olganda, investitsion siyosatni tizimli ravishda amalga oshirish mamlakatda barqaror iqtisodiy rivojlanish va hududiy tenglikni ta'minlashda ishonchli poydevor bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. World Bank. Transforming India's Railways through Digital Technology // Transport and ICT Global Practice. – 2017. – Report No. WBG-TRA-775. – P. 1–45.
2. OECD. Regional Outlook 2022: The Geography of Investment. – Paris: OECD Publishing, 2022. – P. 55–112.
3. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2022: Uncertain Times, Unsettled Lives. – New York: UNDP, 2022. – P. 98–146.
4. International Monetary Fund (IMF). Regional Economic Outlook: Middle East and Central Asia. – Washington D.C.: IMF Publishing, 2023. – P. 25–74.
5. Asian Development Bank (ADB). Key Indicators for Asia and the Pacific. – Manila: ADB, 2022. – P. 301–360.
6. World Economic Forum (WEF). Global Competitiveness Report

2023. – Geneva: WEF, 2023. – P. 1–65.

7. Krugman P. Geography and Trade. – Cambridge: MIT Press, 1991. – P. 12–57.

8. OECD. Regional Outlook 2022: The Geography of Investment. – Paris: OECD Publishing, 2022. – P. 55–112.

9. United Nations Development Programme (UNDP). Human Development Report 2022: Uncertain Times, Unsettled Lives. – New York: UNDP, 2022. – P. 98–146.

10. North D. Institutions, Institutional Change and Economic Performance. – Cambridge: Cambridge University Press, 1990. – P. 33–84.

11. Fujita M., Mori T. Frontiers of the New Economic Geography. – Cambridge: Cambridge University Press, 2005. – P. 41–95.

12. Vahobov A. Hududiy rivojlanish dasturlarining samaradorligini baholash masalalari. – Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti, 2019. – P. 25–67.

13. Xudoyberdiyev Sh. Hududiy investitsiya loyihalari samaradorligini monitoring qilishning zamonaviy yondashuvlari. – Toshkent: Moliya instituti, 2021. – P. 14–56.

14. Stiglitz J. The Roaring Nineties: A New History of the World's Most Prosperous Decade. – New York: W. W. Norton & Company, 2003. – P. 67–124.

15. Sen A. Development as Freedom. – Oxford: Oxford University Press, 1999. – P. 54–118.

16. <https://stat.uz/uz/rasmiy-statistika/investments>